

Stelian DUMISTRĂCEL

De-ale permanențelor

S.D. – cercetător științific la Institutul de Filologie Română „A. Philippide” al Filialei Iași a Academiei Române, profesor la Departamentul de Jurnalistică și Științe ale Comunicării de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”. Premiul „Timotei Cipariu” al Academiei Române (1978), *Doctor Honoris Causa* al Universităților „Dunărea de Jos” (Galați, 2011), „Alec Russo” (Bălți, 2012) și „Vasile Alecsandri” (Bacău, 2017). Membru al Uniunii Scriitorilor din România.

Publicații recente: *Cuvintele, încotro? Lingvistică pentru toate televiziunile* (Polirom, 2017), *Spații pragmatico-discursive* (Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2017). Asociația Studenților Jurnaliști din Iași i-a închinat volumul aniversar *Împotriva derivei* (Adenium, Iași, 2017).

DEOARECE NE-AM SĂTURAT de din ce în ce mai nesăratele expresii ale actualității (de regulă, politice), indiferent de orientare, de prestație și de rezultate, rămânem la noutăți mai... puțin recente, dar manifestări, în bună măsură, ale unor permanențe. Așadar, pentru tot ceea ce ne-a atras atenția și prezentăm, explicația o constituie straturi succesive de vechime din curgerea și evoluția comunicării și limbajului, care, la nivelul exprimării comune, nu prea ține seama de înghețul (cum l-a numit Vendryes) al normării. Deși, pentru exprimarea publică supravegheată, motivarea poate fi, ca de obicei, însăși goana după expresivitate și spectaculos.

CU CE ÎNCEPEM? După o perioadă în care am fost atașați la ceea ce s-a întâmplat în sporturi, de-a dreptul surprinzătoare, pe un fond normal al receptării, au fost răcnete pe care le-a putut scoate un mare tenismen contemporan, Andy Murray, la pierderea, dar și la câștigarea unor puncte în disputa din cadrul *Shanghai Masters* (din 7.10) cu mai puțin titratul Juan Ignacio Londero. Numeroasele sale (și de-a dreptul fioroase) răcnete, cu durată de lungi secunde penibile, cu gura larg deschisă („ca la dentist”), au fost trecute cu vederea de postacii de pe internet, „canal” pe care se găsesc scene cu autopălmuirea, pe bancă, în pauza

dintre două seturi, a argentinianului pe care „Andy” îl învinsese, totuși, cu 2:1!

NU ESTE VORBA DE UN SINGUR REGISTRU al exprimării onomatopoeice și de o excepție; în primul rând, nu trebuie să pierdem din vedere convingătoarele icnete de la „serviciu” ale (cu adevărat) vedetei, ca și la mai multe și diferite altele ca naționalitate, dar, mai ales, ca sex: să ne amintim de clasa Șarapova, în duet cu o altă „țipătoare”, Victoria Azarenka, la fiecare lovitură a mingii. Și, atunci, dincolo de savante explicații de-ale antrenorilor, putem vorbi de o descărcare nervoasă de tipul celei a vânătorului încrâncenat, a protagoniștilor unei dispute pe o pradă-descoperire norocoasă din lunga perioadă a vânătorilor-culegătorilor.

FIREȘTE, CERCUL POATE FI (și trebuie) lărgit, din diferite perspective și dinspre varii discipline: și-a urlat (de-a dreptul) satisfacția reușitei Olimpiu Moruțan, realizatorul primului gol în partida de fotbal România – Ucraina U 21 (10.10), ca să nu mai vorbim de manifestări similare ale impetuoaselor marcatoare de goluri din campionatul mondial de handbal. Dar nu este vorba doar de explozia marcării golurilor; numai s-o vezi și s-o auzi pe juna și agilă portăriță a noastră după ce apără vreun fioros (și, de asemenea foarte sonor) atac din acțiune, ca să nu mai vorbim de apărarea vreunui 7 metri! Iar însuflețita horă finală a învingătoarelor (de orice naționalitate) te poate duce cu gândul la tropăitul ritual marcând izbânda vânătorilor în jurul prăzii proaspăt doborâte sau, apoi, trecută printr-o tepușă, de deasupra jăratifului.

S-A VORBIT, FIREȘTE, DE TACTICI de influențare a adversarilor, mai ales în ceea ce privește manifestările din arealul sexului frumos. De exemplu, **W/omen's/ T/ennis/ A/ssociation/** a studiat comportamentul „țipătoarelor”, ajungând la concluzia că acestea „nu dau dovadă de sportivitate pentru că îi distrag pe adversari și au avantaje” și a propus, cândva, pedepse mergând de la pierderea unui punct până la pierdea meciului (/gandul.info/). Oricum, la gingășii cum sunt strategiile de... intimidare nu ne putem gândi nici când este vorba de hore sărbătorești, după cum acestea nici nu pot fi luate în seamă când adversarul de pe teren este nu doar lovit (cu piciorul, cu cotul ori cu capul!), ci de-a dreptul mușcat!

SITUAȚIA de pură agresivitate este ilustrată de cazuri diverse, dintre care mai cunoscut este cel al unui fotbalist, Luis Suarez, care, după surse credibile, a mușcat trei jucători în ultimii patru ani și a cărui predispoziție de a mușca a fost calificată chiar drept un trend periculos, în stare să-i aducă uruguaiianului suspendări. În speță, explicațiile, diverse, variază între „tendențele de canibal” și „acțiunea unui om care nu se poate controla”, simțindu-se amenințat. Iar despre amenințări, în cursul unui meci de fotbal, nu este cazul să ne mai punem întrebări! Lucrurile sunt limpezi dacă ne propunem să consultăm, după Wikipedia, o „listă a fotbaliștilor care au murit pe terenul de fotbal, în timpul meciurilor sau la antrenamente, decedați pe loc, direct din cauza leziunilor suferite în timpul jocului, sau ulterior, în urma traumelor primite la meci”. Periculozitatea afacerii rezultă și din faptul că un meci îi poate fi fatal chiar supraveghetorului disputei (pe tricoul celor din Serie A, din Italia, scrie LEGGE!): „Arbitrul unei partide de prima ligă din Bolivia a murit pe teren!” (/sport.ro/).

CA SĂ NU MAI VORBIM de ce li se poate întâmpla înșiși „fanilor”, dacă evocăm ceea ce istoria sporturilor numește „tragedia de pe Stadionul Heysel” din 29 mai 1985, de la Bruxelles, când, la meciul din finala Cupei Campionilor Europeni dintre echipa italiană Juventus și cea engleză Liverpool, în urma unui diferend, un perete al stadionului s-a prăbușit peste fanii ce fugeau panicați. Ca rezultat, 39 de fani ai lui Juventus au murit, iar 600 au fost răniți (/ro.wikipedia.org/).

CELE MAI PERICULOASE ZONE. Iar lucrurile evoluează de-a dreptul periculos dacă ne apropiem, cumva, de zona sporturilor numite „de contact”. De exemplu, la rugby, acest lucru pare a fi deja o normalitate, dar internetul consemnează evenimente semnificative din box; însuși studiul mușcăturilor în acest sport s-a ivit când un anumit Mike Tyson, comunicând cu adversarul, i-a smuls o parte din ureche lui Evander Holyfield, în timpul meciului dintre cei doi (primul a declarat, nici mai mult nici mai puțin, că „a vrut să-l omoare pe Holyfield, în meciul lor din 1997”; /gsp.ro/sporturi/box/).

DE MAI BINE! (și fără sporturi!) Să ne referim la ceea ce am putea numi, ad-hoc, manifestări ținând de „phraseologia rediviva”; după textul de pe o „burtieră” (de la A3, 8.10), unii moldoveni vin în România „cu puiul vopsit”: ca să vândă cu un preț mai bun păsările tăiate pe care

le aduc, le-ar da o coloratură lichidă a vioiciunii, apoi le-ar înveli în foiță transparentă! Asta prin zona (acoperit) comercială Prut – Bahlui (cf. /gandul.info/). Dar o asemenea dibăcie avem și noi. În galantare din București au fost descoperite produse alimentare stropite cu galben (!), ca să pară proaspete și de la țară! Ceea ce frige mai tare este, de exemplu, problema peștelui; pe un program de interes social, am aflat câte ceva despre soarta codului argintiu. Undeva, bucăți din acest pește erau expuse alături de pește refrigerat în plin proces de decongelare, iar ochii turburi și înfundați în orbite ai peștelui indicau clar că acesta era foarte vechi... (/ziare.com/).

NICI O NOUȚATE! Căci mi-am adus aminte că, într-o piesă grecească (antică), se vorbea despre supravegherea piețelor de pește și zarzavaturi din Atena, pentru ca negustorii să nu-și stropească cu apă marfa, cu scopul de a o... împrăști! Ingineria (etimologic vorbind) nu a dispărut; iată o nouțate: „Taraba unui pescar din Kuweit a fost închisă după ce s-a descoperit că acesta lipea ochi falși peștilor pentru a-i face să pară mai proaspeți” (/libertatea.ro/).

NE-AR PĂREA RĂU ca, sub semnul începutului, să ni se reproșeze că, poate, am maculat unul din cele mai semnificative enunțuri cuprinzând cuvântul respectiv, titlul *Despre permanența preistoriei*, al unui eseu al lui Blaga, apărut în 1937. Însă, dincolo de ceea ce ține mai ales de mit și de cutume, o anumită legătură de profunzime cu ideea Blaga putem descoperi: zgâriați o pojghiță (destul de subțire) din social și veți ajunge la psihoza preistoricului neevoluat. Este ceea ce dovedește, în materie lingvistică, și tentația întoarcerii la onomatopee, la nonverbalul și la paraverbalul primitivului. Și adăugați ceea ce se potrivește, apoi, cuvintelor și enunțurilor, după trăirile... babei care-și topea cănepa în baltă!